

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Kutseõpetaja õppekava

Alla Dubentsova

KUTSEKOOLIDE JUHTKONNA ARVAMUSED KAVANDATAVA
ÕPPIMISKOHUSTUSE EA TÕSTMISE REFORMIST HARIDUSTEE VARASE
KATKEMISE ENNETAMISE MEETMENA

Bakalaureusetöö

Juhendaja: kutsepedagoogika nooremlektor Liana Roos

Tartu 2024

Kokkuvõte

Kutsekoolide juhtkonna arvamused kavandatava õppimiskohustuse ea tõstmise reformist haridustee varase katkemise ennetamise meetmena

Haridustee varane katkemine on Eestis laialtlevinud probleem. Haridustee katkemise ennetamise meetmena on kasutatud erinevates riikides õppimiskohustuse ea tõstmist. Ka Eestis on hetkel kavandamisel vastav reform. Kuna erinevate riikide kogemused on näidanud, et õppimiskohustuse ea tõstmise reformiga kaasneb koolidele erinevaid väljakutseid, püstitati bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada kutsekoolide juhtide arvamused kavandatava reformi kohta. Selleks viidi läbi 8 poolstruktureeritud intervjuud kutsekoolide juhtidega, andmeid analüüsiti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodil. Uuritavad koolijuhid kirjeldasid eelkõige reformiga kaasnevaid väljakutseid, mis nende arvates on reformiga kaasnevalt avaldumas eelkõige ressursside puudumises, õpilaste ja õpetajate toetamise vajaduses ja õppetöö korraldamises. Tulemustest selgus, et varase haridustee katkemise ennetamiseks on reform oluline ning meetmete kavandamisel on oluline arvestada võimalike väljakutsetega, mida reform endaga kaasa võib tuua.

Võtmesõnad: varakult haridussüsteemist lahkumine, kutseharidus, õppimiskohustuse reform

Abstract

Vocational education school leaders' opinions on the compulsory school age reform to prevent early school leaving

The bachelor's thesis aimed to identify vocational school leaders' opinions on the proposed compulsory school-age reform to prevent early school leaving in Estonia. Eight semi-structured interviews were conducted with school leaders, and the data were analysed using qualitative inductive content analysis. The school leaders described challenges related to the lack of resources, such as teachers and support specialists, the need to support students and teachers, and the reorganization of studies. The results showed that, in school leaders' opinions, the reform is necessary to prevent early school leaving. However, potential challenges must be addressed before the reform can be implemented successfully.

Keywords: early school leaving, vocational education and training, compulsory school age reform

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
Varakult haridussüsteemist lahkumine	5
Õppimiskohustuse ea tõstmine haridustee varase katkemise vähendamise meetmena	6
Metoodika	8
Valim.....	8
Andmekogumine	9
Andmeanalüüs	10
Tulemused.....	12
Arutelu	18
Tänuõnad.....	21
Autorsuse kinnitus	21
Kasutatud kirjandus	22
Lisa 1. Pöördumiskiri	
Lisa 2. Intervjuu kava	
Lisa 3. Uurijapäevik	
Lisa 4. Väljavõte kodeerimisest QCAmap keskkonnas	
Lisa 5. Väljavõte kaaskodeerimisest QCAmap keskkonnas	
Lisa 6. Koodipuu	

Sissejuhatus

On arvestatav hulk noori, kes ei õpi ja ei tööta. See on olukord, milles noored jätvad haridustee pooleli, enne kooli lõpetamist või enne kutse- või kõrghariduse omandamist. Neid noori, kes mingil põhjusel oma haridustee katkestavad, määratletakse terminiga NEET-noor (ingl *not in education, employment or training*) (Mascherini *et al.*, 2012). Eestis oli 2023. aastal 15-29 aastaste noorte vanuserühmas 19 500 NEET-noort (Statistikaamet, *s.a.*). Noortel, kes jäävad madala haridustasemega või erialase hariduseta, on suurem risk jääda töötuks ja sotsiaalselt tõrjututeks. Nii Eestis kui ka Euroopas on hakatud ühe enam tähelepanu pöörama NEET-noorte haridusse tagasitoomisele (Beilmann *et al.*, 2022).

Selleks, et noorte haridustee katkemist vähendada, kasutatakse ühe meetmena õppimiskohustuse ea tõstmist. Mitmed riigid on vastavat meetet kasutanud eesmärgiga mõjutada ja motiveerida noori õpinguid jätkama. Riikide kogemused õppimiskohustuse ea tõstmise tulemuslikkuses on aga olnud erinevad. Soomes hakkas reformi tagajärjel haridustee katkestajate arv vähenema (Ammatillisen koulutuksen..., 2022), kuid Ungaris katkestajate osakaal hoopis tõusis (Völgyi, 2018). Reformi jõustumisel seisti silmitsi olukorraga, kus kutsekoolid täitusid tuge vajavate noortega, kuid probleeme tekitas ressursside puudus nende toetamiseks (Ammatillisen koulutuksen..., 2022; Völgyi, 2018).

Eestis on korduvalt kaalutud õppimiskohustuse ea tõstmist. Kui Eurostati (*s.a.*) andmetel hakkas varakult haridussüsteemist lahkunute arv Euroopa Liidus aastast 2019 vähenema, siis Eestis on vastavad statistilised näitajad aastast 2020 olnud tõusuteel. Täna olemegi Eestis jõudnud olukorrani, kus valitsuskoalitsioonis menetletakse kutsehariduse reformi raames ka õppimiskohustuse ea tõstmist 17 aastalt 18 aastani. Muudatuse jõustumine on kavandatud perioodile 2024/2025 (Seaduseelnõu, 2024). Reformi eesmärk on toetada iga õppija haridustee jätkumist peale põhikooli ning vähendada väljalangevust kutse- või üldharidusõppes, et kõik Eesti noored püsiksid õppes täisealiseks saamiseni ja nende edasine haridustee jääks avatuks ka tulevasteks õpinguteks kutse või kraadi omandamiseni (Haridus- ja Teadusministeerium, 2024).

Õppimiskohustusliku ea tõstmisel langeb suur vastutus kutsekoolidele ning sellest tulenevalt keskendub käesolev bakalaureusetöö kutsekoolide juhtkonna arvamustele õppimiskohustuse ea tõstmisest haridustee varajast katkestamist ennetava meetmena. Töö teoreetilises ülevaates käsitletakse esmalt haridustee varajast katkestamist, seejärel õppimiskohustuse ea tõstmist kui ühte meetet haridustee katkemise vältimiseks teiste riikide

kogemuste põhjal. Teooria osa lõppeb uurimisprobleemi ning eesmärgi sõnastamisega. Järgnevalt selgitatakse empiirilise uurimuse metoodikat, esitatakse tulemused ning arutletakse nende üle.

Varakult haridussüsteemist lahkumine

Varakult haridussüsteemist lahkumise mõistet kasutatakse Euroopa Liidus nende noorte kohta, kes on haridustee katkestanud kas enne põhihariduse omandamist, pärast põhikooli lõpetamist või keskkhariduse omandamise käigus. Haridustee katkemine on laialt levinud probleem ja murettekitav, kuna vähese või puuduliku haridusega inimeste suur osakaal ühiskonnas võib tuua tõsiseid tagajärgi, milleks on piiratud võimalused tööturul, majanduslik ebavõrdsus, halvem tervis ja suurem kuritegevus ning mis võib omakorda mõjutada ühiskonna arengut tervikuna (Rodríguez *et al.*, 2019).

Hariduse varasel katkemisel on mitmeid põhuseid ja sageli on need omavahel põimunud. Varakult haridussüsteemist lahkunute hulgas on nii õppetööga raskustesse sattunud noored kui ka need, kes pärast põhikooli ei jätka erinevatel põhjustel tasemeõppes (Kallip & Heidmets, 2017; Rodríguez *et al.*, 2019).

Kõige olulisemad kooli poolelijätamisega seotud muutujad on isiksusega seotud tegurid, mis hõlmavad õpilase omadusi ning perekonnaga seotud tegureid. Need on koduse toe puudumine, noore isikuomadustest tulenevad takistused, tugivõrgustiku puudumine, ebasoodne keskkond ja heidutavad kogemused, negatiivne suhtumine õppimisse, motivatsioonipuudus, valed valikud ning liiga hiline abivajaduse märkamine või abita jäämine (Beilmann *et al.*, 2022; Rodríguez *et al.*, 2019). Samuti ei saa mööda vaadata noorukiea arenguetappidest: nooruki psüühika ei ole valmis iseseisvalt otsuseid vastu võtma ning selle tagajärjel võib ta teha otsuseid lähtudes ainult olevikus saadavast kasust, teda ümbritsevate inimeste mõjul või hetkeolukorrast tingituna (Oreopoulos, 2007).

Kooliga seotud riskitegurid on ebasoodne koolikliima, nt kiusamine ja probleemsed suhted õpetajate ja eakaaslastega (Beilman & Espenberg, 2016; Valk, 2016). Lisaks võib kooliga seotud põhjustena nimetada halba õpiedukust, madalat õpimotivatsiooni, sagedat puudumist, õpetajate madalaid ootusi õpilaste suhtes. Madala haridustasemega piirdumise riski suurendavad kooli tasandil ka õpilaste individuaalsete erinevustega mitteametamine, tugivõrgustiku ja süsteemi puudumine, vähene karjäärinõustamine või raskendatud ligipääs hariduse omandamisele – vajalik kool asub kaugel, õppimisega kaasnevad kulud (Valk, 2016). Koolides, kus õpilased saavad vajalikku abi ja tuge, kus nad tunnevad, et neid

väärtustatakse ja kus neil on õpetajatega head suhted, väheneb võimalus haridustee enneaegseks katkemiseks (Kallip & Heidmets, 2017). Oluline on õppijakeskne lähenemine, õpetajate ja tugispetsialistide teadmised hariduslikest erivajadustest ja eesmärgipärane karjäärinõustamine (European Education..., 2014).

Sageli on mitu riskitegurit omavahel seotud ning see muudab riskide ohjamise keeruliseks (Munns & McFadden, 2000). Spetsialistide sõnul on kõige raskem jõuda noorteni, kes on endassetõmbunud ja sulgunud koduseinte vahele. Nende noorte enesehinnang on madal, nad ei oska näha võimalusi oma olukorra muutmiseks ning abi küsimiseks. On oluline jõuda iga raskustesse ja hoolitsuseta jäetud nooreni ning teda toetada (Kallip & Heidmets, 2017).

Ka Eestis on hakatud järjest enam teadvustama NEET-noorte olemasolu ja nende toetamise vajadust (Beilmann *et al.*, 2022). Selleks on hakatud ellu viima erinevaid programme: käivitatud on kutsevalikuõppe õppekavad ja Noortegarantii programm. Samas on teada, et varakult haridussüsteemist lahkunud noorte heterogeensuse tõttu ei piisa nende osakaalu vähendamiseks vaid üksikutest meetmetest, sekkumised peaksid olema rühmaspetsiifilised (Kallip & Heidmets, 2017).

Õppimiskohustuse ea tõstmine haridustee varase katkemise vähendamise meetmena

Mitmed riigid on kasutanud ühe meetmena haridustee varase katkemise vähendamiseks õppimiskohustusliku ea tõstmist, eesmärgiga mõjutada ja motiveerida noorte õpingute jätkamist tasemeõppes. Kuigi õppimiskohustuse ea tõstmise meetmel pole pikka ajalugu olnud, on leitud, et õpilased, keda õppimiskohustuse seadused sunnivad kauem koolis käima, teenivad lisa-aasta tulemusena kõrgemat palka. Umbes 25% potentsiaalsetest koolist väljalangejatest jääb õppimiskohustuse seaduste tõttu õppimiskohustust edasi täitma ning reformil on seega otsene mõju koolist väljalangevuse vähendamiseks (Cabus & Witte, 2011; Jongbloed & Giret, 2023; Joshua *et al.*, 1991; Oreopoulos, 2007).

Õppimiskohustuse tõstmise meetmel haridustee katkestamise vähendamiseks on olnud hilisemate uuringute järgi riigiti erinevad mõjud. Näiteks võeti nii Soomes kui Ungaris kasutusele sarnaseid meetmeid, kuid reformi tulemus kahes riigis on erinev. Soomes katkestas enne õppimiskohustuse ea tõstmise reformi igal aastal oma haridustee u 2000 õpilast, reformi mõjul langes aga katkestajate määr 600-le (Tilastokeskus, *s.a*). Positiivne oli mõju ka Itaalias aastal 1999, kus Berlingueri reformiga suudeti suurendada noorte haridustee

jätkamist ligikaudu 4 protsendipunkti võrra (Schizzerotto *et al.*, 2017). Eriti mõjutas reform 16aastaseid kooliõpilasi ja ebasoodsa perekondliku taustaga õpilasi (Raimondi & Vergolini, 2017).

Vastupidiselt Soome ja Itaalia kogemusele oli Ungaris õppimiskohustuse ea tõstmisel negatiivne tagajärg ning koolist väljalangevate õpilaste arv hoopis suurenes. Ungaris tõsteti õppimiskohustuslikku iga 1996. aastal 16 eluaastalt 18 aastale, kuid see muudatus tühistati 2012. aastal. Kolmeaastased gümnaasiumi ja kutsekeskhariduse astmed muudeti nelja-aastasteks. Põhjuseid, miks õppimiskohustuslikku iga Ungaris kuue aasta pärast taas langetati, oli mitmeid (Völgyi, 2018). Kõige üldisemaks kitsaskohaks koolides olid puudulikud oskused ja vahendid esile kerkinud probleemidega tegelemiseks. Kutsekoolidele, kellele langes suurim koormus õpilaste arvu järsu suurenemise tõttu, ei olnud eraldatud piisavalt rahalisi vahendeid ja inimressursse. Õppimiskohustuse ea tõstmine tingis olukorra, kus koolid täitusid ka sellistest õpilastest, kes olid probleemse taustaga ja madala sotsiaalmajandusliku staatusega ning kes enne õppimiskohustuse ea tõstmist ei oleks tasemeõppes jätkanud. Selline olukord oli aga õpetajatele üle jõu käiv, sest nad ei osanud toime tulla õpilastega, keda oli vaja pidevalt motiveerida ja toetada (Völgyi, 2018).

Kuigi Soomes olid õppimiskohustuse ea tõstmisel positiivsed mõjud, seisid ka sealsed koolid silmitsi mitmesuguste väljakutsetega. Reformi jõustumise järgses seireuuringus selgus, et ümmarguselt 30% õpetajatest ja juhendajatest ei olnud rahul reformiga kaasnenud infovahetusega ja liig suure äkilise töökoormuse tõusuga üleminekuperioodil. Suurt puudust tunti lisajõududest nagu näiteks õppenõustajad, õpetajad ja tugispetsialistid – neid ei palgatud õpetajate hinnangul üleminekuperioodil piisavalt. See aga suurendas oluliselt õpetajate töökoormust. Samuti leidis iga teine õpetaja, et põhikooli õpilased ei saanud piisavalt õppenõustamist ja juhendamist (Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, 2023).

Reformide mõju on Soomes uuritud ning ühe järeldusena tõstavad Ahtiainen jt (2021) esile, et haridusreformid nõuavad õpetajate ametialaste rollide ümber kujundamist, pedagoogika ümbermõtestamist ning nendega seotud arusaamade ja uskumuste üle mõtisklemist koos uute tavade ja tugisüsteemide loomisega koolikogukonnas. Samuti märgivad Ahtiainen jt (2021), et paindlikkus ja võime kiiresti rakendada lühiajalisi tugisüsteeme on moodustanud hea aluse edasiseks arenguks Soome haridussüsteemis.

Uuringud näitavad, et haridusreformide mõju koolikorraldusele on keeruline väljakutse, mis nõuab strateegilist lähenemist ja koostööd mitmel tasandil. Olukord võib osutuda keeruliseks, kuna surve süsteemide ratsionaliseerimiseks ei ole alati kooskõlas

vajalike toetuste või ressurssidega. Lisaks mõjutavad koolisüsteeme varasemad normid ja struktuurid, mis soodustavad diferentseeritust ja takistavad sidusust. Edu saavutamiseks peavad koolisüsteemid ületama ajaloolised ja institutsionaalsed piirangud ning vastama uutele poliitilistele ja ühiskonna nõudmistele (Cohen *et.al.*, 2018).

Eelnevat kokku võttes võib öelda, et varane lahkumine haridussüsteemist on enamiku haridussüsteemide jaoks keeruline probleem ning ühe meetmena selle lahendamiseks on mitmetes riikides rakendatud õppimiskohustuse ea tõstmist (Raimondi & Vergolini, 2017; Tilastokeskus, *s.a.*; Völgyi, 2018). Autori andmetel on õppimiskohustuse ea tõstmise teemat uuritud vähe, kuid nende uurimuste põhjal, millega autor on käesoleva bakalaureusetöö koostamisel tutvunud, osutavad koolide kogemused väljakutsetele reformide elluviimisel (Tilastokeskus, *s.a.*; Völgyi, 2018) ning sealjuures on langenud reformiga seoses suur koormus ennekõike kutsekoolidele (Völgyi, 2018). Autorile teadaolevalt ei ole uuritud kutsekoolide juhtide arvamusi planeeritava reformi kohta. Kuna otsused ja tegevused määravad suuresti, kuidas ja kui tõhusalt muutuseid koolides rakendatakse, on koolijuhid võtmeisikuteks reformi meetmete edukaks elluviimiseks ning seega on oluline välja selgitada nende arvamused õppimiskohustusliku ea tõstmise reformist ning sellega kaasnevatest väljakutsetest kutseharidusele.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk ongi selgitada välja, kuidas suhtuvad kutsekoolide juhid õppimiskohustuse ea tõstmise reformi varase haridustee katkestamise vähendamise meetmena ning milliseid väljakutseid nähakse oma töökorraldusele seoses reformiga. Sellest tulenevalt püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas suhtuvad kutsekoolide juhid õppimiskohustuse ea tõstmise reformi?
2. Milliseid väljakutseid näevad kutsekoolide juhid kavandatava reformiga seoses oma töökorraldusele kutsehariduses?

Metoodika

Uurimiseesmärgist lähtuvalt viidi läbi kvalitatiivne uurimus, kuna sellises uurimisviisis on fookus tähendustel, mida inimesed nähtustele omistavad, ja see võimaldab sisuliselt mõista uuritavate hoiakuid ja arvamusi (Õunapuu, 2014).

Valim

Uurimuses kasutati eesmärgipärast valimit, st valimit, millesse kaasatakse uuritavad ettekavatsetult ning kindlate kriteeriumide alusel (Õunapuu, 2014). Valimisse kuulumise

kriteeriumiks oli uurimiseesmärgist tulenevalt töökogemus kutsekooli juhtkonnas, see tähendas tööd õppejuhi või direktorina.

Valimi variatiivsust arvestades oli soov uuringusse kaasata erineva suuruse ja asukohaga koolide juhtkonda. Valimi moodustamisel lähtuti ka kättesaadavuse ja koostöövalmiduse põhimõtetest. Kutsekoolide kodulehtedelt saadud kontaktide kaudu edastati kutse uuringus osalemiseks üheksale kutsekooli direktorile või õppejuhile. Kirjas tutvustati uuringu eesmärki ning selgitati, et uuringus osalemine on vabatahtlik ja et uuritavatele tagatakse konfidentsiaalsus. Pöördumiskiri on esitatud Lisas 1. Uuringus nõustus osalema 8 koolijuhti (vt tabel 1).

Tabel 1. Uuringus osalenud koolijuhtide taustaandmed

Pseudonüüm	Sugu	Tööstaaž
INT 1	Naine	28
INT 2	Naine	23
INT 3	Mees	4,5
INT 4	Naine	2,5
INT 5	Naine	0,5
INT 6	Mees	10
INT 7	Naine	2
INT 8	Naine	24

Uuringus osalenud koolijuhtide seas oli 6 naist ja 2 meest ja nende keskmine tööstaaž koolijuhina oli 11,8 aastat. Uuritavate konfidentsiaalsuse tagamiseks ei esitata täiendavaid taustaandmeid.

Andmekogumine

Andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuudega. Poolstruktureeritud intervjuude kasuks otsustati, kuna sel viisil on uurijal võimalik toetuda varem koostatud intervjuukavale, kuid samas on tegemist paindliku intervjuu vormiga, mis võimaldab vajadusel muuta küsimuste järjekorda ja reageerida paindlikult intervjuu käigule (Lepik *et al.*, 2014).

Intervjuu kava (Lisa 2) koostati uurimuse eesmärgist ja uurimisküsimustest lähtuvalt. Intervjuu kava koosnes 3 osast. Intervjuud alustati taustainfo küsimustega; esimeses osas olid sissejuhatavad küsimused, mis olid mõeldud teema avamiseks („Kui tõsiseks probleemiks Te peate Eestis varajast haridustee katkemist?“); teise osa küsimused olid arvamuste kohta kavandatavast reformist („Kuidas Te suhtute Eestis hetkel kavandatavasse koolikohustuse ea

tõstmise reformi?“) ja kolmanda osa küsimused olid suunatud arvamuste kohta võimalikest väljakutsetest reformi rakendumisel („Milliseid väljakutseid Te näete kutsekoolide töökorralduses selle reformiga seoses?“).

Et kontrollida intervjuu küsimuste arusaadavust ja seda, kuivõrd on võimalik kavandatud intervjuu küsimuste kaudu uurimisküsimustele vastata, viidi läbi prooviintervjuu valimi kriteeriumitele vastava uuritavaga. Proovintervjuu järel intervjuu kavas muudatusi ei tehtud. Prooviintervjuul saadud andmed loeti andmestiku hulka.

Järgnevalt viidi läbi 8 intervjuud (3 intervjuud silmast-silma ja 5 intervjuud veebis Teamsi keskkonnas). Intervjuud salvestati, salvestamiseks küsiti intervjuueeritavate luba. Kõige lühem intervjuu kestis u 20 minutit, kõige pikem intervjuu 1h, keskmine intervjuude kestus oli 45 minutit.

Iga intervjuu järel kandis uurija uurijapäevikusse (Lisa 3) intervjuudest saadud peamise faktiteabe: mis kuupäeval ja kellega intervjuu tehti, kui pikad olid intervjuud, kas intervjuueeritav soovis transkriptsiooni üle lugeda ja lisaks mõningaid tähelepanekuid uurija enda intervjuueerimise protsessi kohta.

Andmeanalüüs

Andmeanalüüsi alustati salvestatud helifailide põhjal intervjuude transkribeerimisest. Selleks kasutati automaatset veebipõhist transkribeerimisprogrammi, mille on välja töötanud TTÜ Küberneetika Instituudi foneetika- ja kõnetehnoloogia labor (Alumäe *et al.*, 2022).

Transkriptsioonides tehti parandusi, kuulates helisalvestisi mitmeid kordi üle, kõrvutades neid loodud tekstiga ja tagades intervjuudes oleva informatsiooni autentsuse. Ühe intervjuu transkriptsiooni korrastamisele kulus keskmiselt 6 tundi. Kokku tuli intervjuude transkriptsioonide mahuks 48 lehekülge (kirjafondis Times New Roman, tähe suurus 12p, reavahe 1,0).

Intervjuueeritavatele pakuti võimalust tutvuda oma intervjuu transkriptsiooniga. Seda võimalust kasutas kolm intervjuueeritavat, kellest kaks tegid transkriptsioonidesse täiendusi. Ühe intervjuueeritava sõnul tegi ta rohkelt parandusi peamiselt mõtte selgemaks muutmiseks. Teise intervjuueeritava sõnul vaatas ta transkriptsiooni üle ning tegi parandused, kolmas intervjuueeritav ei teinud parandusi.

Andmete analüüsimiseks kasutati induktiivset sisuanalüüsi. See võimaldab leida intervjuudest kesksed ja uurimisküsimuste seisukohast olulised tähendused (Kalmus *et al.*, 2015). Esmalt loeti transkriptsioonid mitu korda läbi, et saada ülevaade andmestikust.

Seejärel laeti need kodeerimiseks üles vabavavalisse andmetöötluskeskkonda QCAMap (Mayring, 2000) ning alustati kodeerimist uurimisküsimuste kaupa. Kodeerimisel märgiti tekstis ära uurimisküsimuse seisukohalt tähenduslikud tekstiosad ning loodi teksti tähendusest tulenevalt koodidele lühikesed nimetused. Lisas 4 on toodud näide transkriptsioonist tähenduslike üksuste markeerimisest ja neist koodide moodustumisest ning väljavõtte kodeerimisest QCAMap keskkonnas.

Andmeanalüüsi usaldusvärsuse suurendamiseks kodeeriti aja möödudes transkriptsioone korduvalt ning samuti kaasati töösse kaaskodeerija. Korduval kodeerimisel täpsustati peamiselt koodide sõnastusi ning tähenduslike üksuste pikkusi. Kaaskodeerija kodeeris kahe uurimisküsimuse raames ühte intervjuud. Kaaskodeerijal oli kodeerimisel võimalik kasutada uurija loodud koodiraamatut ja lisada soovi korral uusi koode. Kooskõla kaaskodeerijaga oli mõõdukas: moodustus uusi koode ning erinevused esinesid peamiselt koodide nimetustes. Lisas 5 on väljavõtte kaaskodeerimisest QCAMap keskkonnas.

Seejärel moodustati sarnaste koodide alusel suuremad tähendusüksused – kategooriad. Koodid kategoriseeriti, st rühmitati sarnase tähendusega koodid ja koondati ühise nimetuse alla. Kategooriate sisu ja struktuuri arutati ning kooskõlastati juhendajaga, eesmärgiga tõsta töötulemuste usaldusvärsust ning tagada kategooriate selge ja arusaadav struktuur. Lisas 6 on näide kategooriate moodustumisest.

Uurimistöö eetilise kooskõla tagamiseks juhendus autor Hea Teadustava raamdokumendis kirjeldatud põhimõtetest (Eessalu *et al.*, 2017). Osalejad värvati vabatahtlikkuse alusel ning neile anti õigus igal ajal osalemisest loobuda, mille tagamiseks neid eelnevalt informeeriti uurimise eesmärkidest, konfidentsiaalsuse tagamisest ja andmete kasutamisest vaid uurimistöö eesmärgil. Intervjueeritavatelt küsiti nõusolekut intervjuude salvestamiseks ning neile anti võimalus üle vaadata valminud transkriptsioonid. Valikuvabaduse suurendamiseks küsiti ka intervjueeritavatelt nõusolekut olla esindatud käesolevas uurimustöös oma nimega, kuid konsulteerides juhendajaga otsustas autor siiski intervjuudes osalejad töös ja transkriptsioonides pseudonüümida. Intervjueeritavate nimed on seega asendatud pseudonüümidega (INT1, INT2 jne). Autor kinnitab, et järgis uurimistöö kõikides etappides aususe põhimõtet, vältides petturlust, ning esitas saadud tulemused täies mahus, kasutades andmeid ainult uurimistöö eesmärgil.

Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, kuidas suhtuvad kutsekoolide juhid õppimiskohustuse ea tõstmise reformi varase haridustee katkestamise vähendamise meetmena ja milliseid väljakutseid nähakse oma töökorraldusele seoses reformiga. Järgnevalt esitatakse uurimuse olulisemad tulemused uurimisküsimuste kaupa ning arutletakse nende üle. Andmeanalüüsi tulemusel moodustatud kategooriate nimetused esitatakse poolpaksus kirjas, tulemusi illustreerivad tsitaadid, millele on lisatud intervjueeritavate pseudonüümid.

Esimese uurimisküsimuse *Kuidas suhtuvad kutsekoolide juhid õppimiskohustuse ea tõstmise reformi?* andmetöötluse käigus moodustus kaks kategooriat: arvamused õppimiskohustusliku ea tõstmise reformi positiivsetest aspektidest ning arvamused reformiga kaasnevatest kitsaskohtadest.

Arvamused koolikohustuslike ea tõstmise reformi positiivsete aspektide kohta.

Intervjueeritud koolijuhid toetasid õppimiskohustusliku ea tõstmist ning seadusemuudatusega kaasas käivat kutsehariduse reformi peeti Eesti noorte haridustee katkemise vähendamiseks oluliseks.

Ma olen võtnud selle vastu positiivselt, /.../suhtun praegu pigem hästi. (INT8)

Koolijuhtide arvates on reformiga kavandatavad meetmed haridustee katkemise vähendamiseks kriitilise tähtsusega. Rõhutati, et reform toob vajaduse keskenduda mitte ainult koolikohustuse vanuselisele aspektile, vaid ka hariduse sisule ja kutsealasele ettevalmistusele, et noored oleksid tööeluks valmis ja võimelised iseseisvalt toime tulema. Uuritavate arvates on oluline, et noori ei saadetaks tööturule erialase hariduseta ning et tulevikus peaks õppimiskohustus kestma seni, kuni omandatakse eriala või kutse, olgu see saadud siis kutsekoolist või kõrgkoolist, sest uuritavate arvates ei piisa tänapäeval enam ka gümnaasiumiharidusest tööturule sisenemiseks.

/.../see ennatlik minemine toob jälle teisipidi ühiskonnale ja sellele noorele endale palju probleeme kaasa. Nii et tuleb jääda haridussüsteemi. Usun, et õppimiskohustuse pikendamine igal juhul haridussüsteemis veedetud aega pikendab, ning suurendab ka noorte hulka, kes jõuavad eriala või kutseni. (INT4)

Intervjueeritavad leidsid, et kui tahetakse reformi eesmärged saavutada, peavad meetmed noorte õpingute jätkamise motiveerimiseks ja noore haridussüsteemist kadumise ennetamiseks olema hästi läbimõeldud. Kui reform annab võimaluse omandada haridust, siis oluline on ka noori nende haridusteel märgata ja toetada. Selleks on uuritavate sõnul oluline koostöö perede, kogukondade ja koolide vahel ning teadlikkuse tõstmine ühiskonnas.

Samuti toetatakse plaani, mille kohaselt hakatakse üle-eestiliselt rakendada

ettevalmistusaastat, sõltumata kooli tüübist, mis tähendab, et kaasatud on nii põhikoolid, gümnaasiumid kui ka kutsekoolid. Leiti, et see lähenemine loob laiapõhjalise võimaluse õpilaste jaoks ega pane koormust ainult kutsekoolidele. Samuti toetatakse ideed kutsevalikuaasta keskustest, kus koolid teevad koostööd ja jagavad toimivaid meetodikaid, tuues näiteks Tartu Rakenduslikku Kolledžit. Uuritavad töid välja, et kutsekoolid ja üldhariduskoolid peaksid tihedamalt koostööd tegema, pakkudes ühiseid projekte ja praktilist õpet juba varasemas kooliastmes.

Positiivsena tõsteti intervjuudes esile koolide kaasatust reformi kavandamisel. Koolijuhtide sõnul oli neil võimalik kaasa rääkida ja olla reformi puudutavas inforuumis. Sealjuures mainisid kooljuhid veel, et kommunikatsioon koolide ja Haridus- ja Teadusministeeriumi vahel on läinud ajas järjest paremaks.

Arvamused reformiga kaasnevatest kitsaskohtadest. Intervjuudest ilmnas, et koolijuhtide arvates on õppimiskohustuse ea tõstmine ja reformiga kaasnevad meetmed küll vajalikud, kuid meetmete teostumise osas väljendati ka kahtlusi. Näiteks leiti, et lihtsalt koolikohustuse pikendamine kuni 18. eluaastani ei aita tuua haridusse tagasi neid noori, kes on juba süsteemist välja langenud. Seadusemuudatusest olulisemaks peeti meetmeid, mis motiveeriksid noori õpinguid jätkama.

Noh, iseenesest on ta vajalik, küsimus on nüüd, kuidas selle teostame? See, et me lihtsalt ütleme, et nüüd on koolikohustus kuni kaheksateist aastani, see ei too seda ära kadunud noort ju siia õppima. Et see meetmete teema on olulisem teema loomulikult kui see õigusakti muudatus. (INT 3)

Koolijuhtide arvates peab koolisüsteem muutuma, et noori paremini toetada ja vastata nende vajadustele. Tõdeti, et lihtsalt ressursside lisamine, olgu see raha või aeg, ei oleks piisav, vaid muutma peab ka lähenemisviise ja meetodeid, et tagada noorte jätkusuutlik osalemine hariduses. Oluliseks peeti juhtimistasandit ja koolijuhtide valmisolekut panustada reformiga kaasnevate uuenduste elluviimisesse kooli tasandil. Nagu sõnas üks intervjuueeritav:

Ütleme ausalt, kõik ju tegelikult taandub juhtimisele, hariduse juhtimisele. Et kas need kooljuhid, kuhu need uuendused nüüd tulevikus maabuvad, on valmis ka ise panustama? /.../ Et minu arust on see võtmekohaks kooli juhtimine sellises kohas igal juhul. (INT2)

Uuritavate sõnul oleks toeks, kui juhid saaksid tutvuda erinevate praktikatega ja ka meetodilist tuge selles osas, kuidas mujal maailmas samasisulisi reforme on rakendatud, millised meetodid on töötanud ja millised mitte:

Kui rakendamiseni jõuame, siis veel eriti, et oleks rohkem erinevat praktikat laua peal, millest lähtuda. Ootaks võib-olla ka andmepõhisust. Selles mõttes on see

lõputöö, mida sa teed ka ju hea ja abiks, et kui sa seda tulevikus ka jagad, siis sealt vaatavad vastu paljude koolijuhtide mured, kust ka võibolla on võimalik avastada enda jaoks mingi uus teema, võimalus või dimensioon, millele mõelda. (INT4)

Intervjueeritavate seas oli ka neid, kes leidsid, et reformi tegelike eesmärkide ja eeldatavate tulemuste osas puudub selgus. Ohukohana osutati, et teadaolevalt ei ole tehtud analüüsi selle kohta, millised võivad olla reformi võimalikud mõjud ja pole ka teada, millised on mõõdetavad eesmärgid, mille poole püüelda.

/.../aga teiselt poolt on täna meile juhtidena ikkagi teadmata tegelik eesmärk. Ütleme siis nii, ma ei taha öelda, et see on mingisugune vandenõuteooria aga ei ole nagu teada, mis on see võit, mis on siis selle reformiga meie jaoks, kas see võit on see, et tänasega võrreldes näiteks kolme aasta jooksul suureneb kutsehariduses alustajate ja lõpetajate mingisugune osakaal - ütleme, et täna on see niimoodi ja selle reformi tagajärjel on järgmine number. Meil ei ole täna teada ja meil ei ole ka analüüsi, et kas see võib nii olla, et millele me siis toetume? (INT2)

Lisaks leiti, et noorte toetamisele tuleb tähelepanu pöörata juba palju varem, põhikoolis. Väljendati muret põhikooli lõpetanute madala ettevalmistuse üle. Intervjuudes tõdeti, et noored lõpetavad põhikooli sageli väheste teadmiste ja oskustega, mis teeb kutsehariduse andmise keerulisemaks. Intervjueeritavate kogemuste kohaselt keskenduvad põhikoolid sageli ainult eksamiteks valmistumisele ja probleemsete õpilaste läbivedamisele, mitte aga nende tegelikule arengule.

See mis tegelikult vajab haridussüsteemis reformi on põhikool. Et lõppude lõpuks kutsekool töötab põhikooli väljundiga, kui see väljund on sitt, siis sitast saia ei tee, paremal juhul saame karaski ja selle karaski kutsekool suudab ära teha. Et põhikool võiks tõsiselt tööle hakata selle suunaga, et ta keskendub õppija arengule. Mitte see, et kui õpilane on ebamugav, et siis kas lohistame ta läbi, et saaks õpilase vähemalt nimekirjast välja, saaks tast lahti, saaks probleemist vabaks. (INT6)

Kitsaskohana nähti ka seda, et koolidel puudub võimalus rahaliselt toetada nõrgema sotsiaalmajandusliku taustaga noori. Intervjueeritute kogemustes on sageli just majanduslikult nõrk taust see, mis segab õppes osalemist ning see on ka üheks põhjuseks miks noortel haridustee katkeb.

Kokkuvõtteks võib öelda, et koolijuhid toetasid õppimiskohustusliku ea tõstmist, pidades seda oluliseks noorte haridustee katkestamise vähendamisel. Nad rõhutasid vajadust keskenduda hariduse sisule ja kutsealasele ettevalmistusele ning noorte motiveerimisele õpingute jätkamiseks. Koolijuhid hindasid positiivselt oma kaasatust reformi kavandamisse, kuid väljendasid kahtlusi meetmete teostumise osas. Oluliseks peeti süsteemseid muutusi ja koostööd perede, kogukondade ja koolide vahel. Lisaks toodi esile mure põhikooli lõpetajate madala ettevalmistuse ja majandusliku tausta mõju üle.

Teise uurimisküsimuse *Milliseid väljakutseid näevad kutsekoolide juhid kavandatava reformiga seoses oma töökorraldusele kutsehariduses?* andmetöötluse käigus moodustus viis kategooriat: ressursside vajadus, suurenev vajadus õpetajate ja tugispetsialistide järele, õpetajate tööga seotud väljakutseid, õpilastega seotud väljakutsed ning õppetöö korraldusega seotud väljakutsed.

Ressursside vajadus. Intervjuudes toodi välja lisarahastuse vajadust reformi elluviimiseks. Uuritavad selgitasid, et kui kutsekoolidesse tulevad ka täna väga erineva taustaga (erivajadustega, sotsiaalmajanduslikult nõrga taustaga, kriminaalse taustaga, kesiste õpitudemustega) õpilased, siis reformi jõustumise järgselt suureneb tuge vajavate noorte hulk veelgi.

Intervjuudes väljendati ebakindlust ja teadmatust riigi rahalise toetuse eraldamise osas. Toodi välja, et koolide eelarved on juba tehtud ning ministeeriumist on tulnud erinevaid korraldusi, mida koolid peavad tegema hakkama, kuid pole teada, kas nende oodatavate tegevuste jaoks ka finantse eraldatakse:

Niipalju kui nendel koosolekutel me olemegi koolijuhid /.../ koos olnud, et siis on näha sellist ärevust, et mis saama hakkab. Kuidas rahastusega, te kirjutate meile, peame tegema seda, teist ja kolmandat, aga eelarve on ju tehtud /.../et kui seal mingeid täiendavaid toetusi koolidele juurde ei tule kasvõi abipersonali /.../ palkamiseks, et siis me seda teha ei saa. (INT7)

Leiti, et kasvava õpilaskonna tõttu muutub õppetöö logistika keerulisemaks ning ühe uuritava arvates on vajalik palgata selleks eraldi õppetöö logistik. Probleemsena tajuti ka võimalikku ruumipuudust, mis võib viia vajaduseni planeerida õppetööd kahe vahetuse alusel.

Et ... no üks asi on see, et mille peale nagu ilmselt väljastpoolt maja ei mõelda, on õppetöö logistika. /.../. Et see, et tunniplaan läheb keerulisemaks, logistika läheb keerulisemaks, meil seda enam, et meie majas on neli valdkonda ja kõigi valdkondade õpetajad annavad läbivalt praktiliselt üldaineid ja üldkutseained läbivalt kõikidele rühmadele. Ja see teeb selle õppetöö logistika keeruliseks. (INT1)

Väljakutsena tajuti ka **suurenevat vajadust õpetajate ja tugispetsialistide järele**, mis on ka hetkel Eestis jätkuva õpetajate ja spetsialistide puudust arvestades murettekitav asjaolu. Koolijuhid tõid välja, et reformi jõustumisel tekib veel suurem vajadus toetada erineva toevajadusega õppijaid, kuna nõrkade õpitudemustega õpilasi on just kutsekoolides ka tavaolukorras enam kui näiteks gümnaasiumites ning see tähendab koolidele suurenevat vajadust tugipersonali palkamiseks. Tõdeti, et kutsekoolid on küll harjunud erineva taustaga õpilastega, kuid kuna arvatavasti suureneb õpilaste arv kutsekoolides reformi mõjul ka

üldiselt, on lisavajadus ka kutseõpetajate ja üldainete õpetajate järgi ning eriti suureks väljakutseks saab juhtide sõnul olema personali leidmine maapiirkonna koolidel.

Näen, kui paljud koolid otsivad tugispetsialiste sotsiaalpedagooge, psühholooge. Otsi tikutulega taga. Eriti meie, kes me asume väikses kohas, et on raske leida. (INT 7)

Intervjuude põhjal võib öelda, et reformiga nähti kaasnemas ka **õpetajate tööga seotud väljakutseid**. Koolijuhid olid seda meelt, et õpilaste suurenev toetamise vajadus toob õpetaja töösse täiendavaid ülesandeid (õpilaste nõustamine, õpetaja kui kasvataja), mis nõuavad õpetaja rolli ümber mõtestamist, õpetaja kompetentsuse arengut ja õpetajate veel paremat koostööd kolleegidega. Samuti toodi välja õpetaja pädevuste tõstmise vajadust, õppetöö metoodikate värskendamist ja õpetamisviiside muutmist, et toime tulla eriilmelise sihtrühmaga, sest õpilaste profiil on muutunud ka ajas – erivajaduste ja eripäradega õpilane on saamas n-ö uueks tavalise õpilase profiiliks.

/.../ ja tegelikult tema pädevus ka töötada erinevate sihtgruppidega, sest seda ühte keskmist pole ammu enam klassis või grupis vaid on oma erinevate vajadustega /.../ et see mõtteviis võiks nagu paremini pilti tulla. Et võib-olla ei olegi nii hullu aga küsimus on lihtsalt, et õpetajad ka ise aru saaks, et see on oluline. (INT2)

Uuritavad leidsid, et lisandub vajadus üle vaadata õpetajate tööaeg. Näiteks vajaksid õpetajad täiendavat aega koostöisema õppeaja planeerimiseks, sest ilmselt peavad õpetajad hakkama tegema senisest rohkem koostööd teiste õpetajate ja tugispetsialistidega, et õpilasi paremini toetada. See kõik aga nõuab paremat tasakaalu töö ja vaba aja vahel õpetajate ülekoormuse vältimiseks ning riigipoolset õpetaja karjäärimudeli väljatöötamist reformi ajaks.

Koostöisema õppeaja planeerimiseks on õpetajale jälle vaja mida? - vaba aega. Ja kujutate ette, kui on inimesel 20 tundi nädalas, siis viis tundi päevas neljal päeval, viies päev siis metoodiliseks tööks, siis õpetajal kulubki viies päev selleks planeerimiseks ja nii edasi ja edasi. Õpetaja karjäärimudel on nagu see, millega tuleks praegu väga tugevalt tööd teha. (INT 1)

Vähem tähtis ei olnud uuritavate arvates asjaolu, et õpetajad peavad hakkama rohkem tegelema õpilaste motiveerimisega ning sealjuures on oluline, et õppija tunnetaks, et tema eripärade ja erisustega on arvestatud. Ka on uuritavate sõnul õpetajad sageli rohkem huvitatud motiveeritud õpilaste õpetamisest mitte madala motivatsiooniga õpilaste toetamisest, mistõttu vajab tähelepanu ka õpetajate hoiakute kujundamine:

/.../ see on hoiakute küsimus, et suurem osa õpetajaid tahaksid tegeleda ainult edasipüüdlike, motiveeritud õppijatega ja nendega, kellega peab topelt tööd tegema, et nad üldse koolis käiksid, nendega tihtipeale tegeleda ei viitsita. (INT4)

Kuna on arvata, et reformi järgselt tuleb kutsekoolidesse vähese motivatsiooniga õpilasi, siis on juhtide arvates **õpilastega seotud väljakutseteks** vähe motiveeritud õppijad, kes ei ole motiveeritud õppima ning kes peavad õppimiskohustuse pärast lihtsalt kuskil kooli nimekirjas olema ja seda sageli oma vanemate sunnil.

Et näen ju, et tugispetsialist ka ei aita, mul iganädalaselt käivad need noored, kellel on õppevõlad, käivad tugispetsialisti juures, lihtsalt istub ja ütleb, ei jõudnud teha. Et siis hakkadki uurima, et kas sulle siis eriala ei sobi, et tihtipeale on see, et ma küsin, et miks sa siia oled tulnud? Vanemad käkisid, on ju, et noorele võib-olla ei meeldigi see eriala, et ta peab kuskil olema kodu lähedal. Et, et jah, ma näen, kutsekoolis hakkab olema kindlasti siis terve nimekiri õppijaid, kes peavad kuskil olema lihtsalt. Et aga kas nagu temast spetsialist saab? (INT7)

Uuritavate arvates toob reform kaasa nn „surnud hingede” sündroomi – nimekirjades hakkab olema palju neid õpilasi, kes õppimiskohustuse ea lõpuni on lihtsalt kooli hingekirjas, aga kuidas neid õpilasi motiveerida ja kes peaks nendega tegelema, kui motivatsioon asub õpilase vanema peas, on uuritavate arvates üheks suureks väljakutseks reformi eesmärkide saavutamisel.

Õppetöö korraldusega seotud väljakutsed. Koolijuhid nimetasid õpilaste käekäigu jälgimisega seonduvaid kitsaskohti, mis võivad mõjutada reformist tulenevat koolide korralduslikku poolt. Nendeks teguriteks on vähene või olematu informatsioon õpilase kohta, kuna ei ole loodud ühtset infosüsteemi või võrgustikku, mis aitaks õpilasi ja eriti tuge vajavaid õpilasi koolide jaoks kaardistada ning kus kõik õppimiskohustuslikud noored oleksid ühes süsteemis. Eriti toodi esile seda vajadust NEET-noorte puhul.

Samuti leiti, et noorte tugi ja abistamine võivad jääda lünklikuks erinevate institutsioonide vahelise koostöö ja ühenduste puudumise tõttu. Uuritavad tõid välja, et noored võivad jääda hooletusse, sest koostöö erinevate institutsioonide vahel vajaks suuremat sidusust, reguleeritust ja koostöisust, et abi vajaval noorel oleks sujuv üleminek erinevate teenuste vahel. Nii näiteks võivad noored olla Töötukassas registreeritud ning nad ei ole huvitatud haridustee jätkamisest, kuna mingisugune toetus on selliselt juba tagatud ning ükski institutsioon ei võta ka enam vastutust selle üle, et noore haridustee jätkuks.

Neet noored /.../ et kui me läheme näiteks töötukassasse neid otsima, siis mõni on ennast võtnud täisealisena töötuks, mõni ei ole, et noored täiskasvanud eks ole ja siis me läheme kohalike omavalitsuste ringile otsimaks neid, kes on siis nende lastekaitse orbiidil või nad mingite sotsmeedete orbiidil ja siis me tegelikult sinna oma murega jäämegi, keegi sellega edasi ei tegele. Sest et töötukassa poole pealt pole seda huvi, sest sellel noorel on seal mingigi rahaline toetus tagatud, ei taha sellestki loobuda, miks ma peaks koolis olema, on ju, et kui ma saan ka selle väikse rahaga hakkama. KOV-i pool on see, et tõstab siis omakorda nii haridussüsteemi kui sotsi ma ei tea, kelle enda lauale veel. Nii et tegelikult

minu arust need jätkuühendused on puudu, kui selle võrguvärvaga tekib ühine kohustus inimestel läbi registreerida, läbi selle üles otsida, sinna taha teatud meetmed keevitada. Ma arvan, et see siis, see on juba algatuseks. (INT2)

Veel toodi õppetöö korraldusega seotud väljakutsete all esile tugisüsteemide tõhustamise vajadust, mis on otseses seoses õppijast tulenevate väljakutsetega – suurenev õppijate toetamise, nõustamise, individuaalse lähenemise vajadusest tekkiv surve. Väljakutseid nähti väljalangemise ennetamise ja puudumiste vähendamise osas ning ka asjaolus, et õppijatega peab hakkama rohkem tegelema.

Kas me neid suudame nagu lihtsalt niisama siin kinni hoida, et ma näen ju ma tegelen iganädalaselt õppijatega, kes on alla kaheksateistaastased, nad lihtsalt ei ilmu kooli. Et see tööriist noh, seda ei ole antud meile, et kuidas need noored siis peaksid siin koolis olema? (INT7)

Kokkuvõtteks võib öelda, et teise uurimisküsimuse kõikides kategooriates oli keskseks märksõnaks „tugi“. Uuritavate arvates on nii rahaliste ressursside kui ka õpetajate ja tugispetsialistide puudus üheks suurimaks väljakutseks ning sellega seonduvalt näevad juhid ka raskusi tuge vajavate õpilaste toetamisel. Samuti toodi esile õppetöö korraldusega kui ka õpetajate tööga seonduvaid väljakutseid.

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, missugused on kutsekoolide juhtide arvamused õppimiskohustuse ea tõstmise reformist haridustee katkemise vähendamise meetmena ja milliseid väljakutseid näevad kutsekoolide juhid kavandatava reformiga seoses oma töökorraldusele kutsehariduses. Alljärgnevalt vaadeldakse olulisemaid uurimistulemusi uurimisküsimuste kaupa ning seotakse tulemusi varasemate teoreetiliste lähtekohtadega. Lisaks antakse soovitusi tulevaste uurimissuundade jaoks ning tuuakse välja uurimuse piirangud ja praktiline tähtsus.

Esimese uurimisküsimusega (*Kuidas suhtuvad kutsekoolide juhid õppimiskohustuse ea tõstmise reformi?*) seotud vastused näitasid, et juhid pooldavad õppimiskohustuse vanuse tõstmise reformi, seda eriti noorte haridustee katkemise ennetamiseks. Juhid põhjendasid reformi vajadust sellega, et Eestis on palju NEET-noori ning haridustee katkestanud noored on vaja haridusse tagasi tuua. Kavandatav reform oleks üheks võimaluseks noorte hariduses hoidmisel ja noorte ettevalmistamiseks tööturule sisenemiseks. Nii näitavad ka varasemad uuringud, et õppimiskohustuse reform on mõjutanud positiivselt noorte õpingute jätkamist (Cabus & Witte, 2011; Jongbloed & Giret, 2023; Joshua *et al.*, 1991; Oreopoulos, 2007).

Samuti on erinevate riikide kogemused näidanud, et reformi tagajärjel on vähenenud haridustee katkestajate määrad (Schizzerotto *et al.*, 2017; Tilastokeskus, *s.a*). On leitud, et haridustee katkemine kujutab eriti suurt ohtu neile õpilastele, kellel on erinevad toetuse vajadused, sest valed valikud ja liiga hiline abivajaduse märkamine või abita jäämine võivad viia nende potentsiaali kasutamata jätmiseni ja takistada nende isiklikku arengut (Beilmann *et al.*, 2022; Kallip & Heidmets, 2017; Rodríguez *et al.*, 2019). Ka käesoleva töö tulemused viitavad sellele, et õppimiskohustuse ea tõstmisel tuleb fookusesse tõsta tuge vajav õpilane ning kavandada lisameetmeid, mis reformi eesmärki –haridustee varase katkemise vähendamine – saavutada aitaks.

Uurimistulemustest selgus veel, et koolijuhid on mures õpilaste pärast, kellel on eelnevast koolist saadud nõrk ettevalmistus. Samuti on õpilastel sageli vajaka jäämisi karjäärioskustest ning õppimisega võib kaasneda üle jõu käivaid kulusid, mis võib raskendada ligipääsu hariduse omandamisele. Need kõik on kooliga seotud riskitegurid, mis uuringute järgi mõjutavad noorte haridustee katkemist ning nende riskide vähendamiseks on oluline keskenduda õppijatele, tagada õpetajatele ja tugispetsialistidele teadmised erivajadustest ning pakkuda eesmärgipärast karjäärinõustamist (Beilman & Espenberg, 2016; Valk, 2016). Seega võib järeldada, et kui nendele väljakutsetele ei pöörata meetmete väljatöötamisel piisavalt tähelepanu, on oht, et haridustee katkestajaid võib reformi tagajärjel hakata hoopis lisanduma.

Veel näitasid uurimistulemused, et koolijuhid pidasid oluliseks laiemat süsteemset muutust, sh hariduslikud lähenemisviisid ja meetodid – ainult raha, inimeste ja aja ressursi lisamine ei pruugi aidata reformi eesmärke saavutada. See järeldus on kooskõlas varasemate töödega, milles uuriti Soome reformide mõju ning mille tulemustes tuuakse välja reformide edukuse mõjuteguritena – koolisüsteemi paindlikkust, võimet kiiresti luua lühiajalisi tugisüsteeme ning õpetajate rollide ning pedagoogika ümbermõtestamist (Ahtianen *et al.*, 2021). Töö tulemustes rõhutatakse veel koostöö vajadust erinevate institutsioonide, perede, kogukondade ja koolide vahel, mis aitaks tõhustada reformist tulenevate meetmete rakendamist. See langeb kokku varasemate leidudega (Cohen *et al.*, 2018), et haridusreformide mõju koolikorraldusele on keeruline väljakutse, mis nõuab strateegilist lähenemist ja koostööd mitmel tasandil.

Kui Soomes tehtud õppimiskohustuse ea tõstmise vaheuuringust selgus, et sealsed õpetajad ei olnud rahul reformiga kaasneva infovahetusega (Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, 2023), siis ka käesoleva uurimise tulemused näitavad, et kommunikatsioon oli Eesti

kooljuhtide jaoks oluline aspekt, mis võib anda kindlustunnet reformiga kaasnevate muutustega toime tulemiseks.

Teise uurimisküsimusega “Milliseid väljakutseid näevad kutsekoolide juhid kavandatava reformiga seoses oma töökorraldusele kutsehariduses?” seotud leiud näitasid, et kavandatava reformi suurimad proovikivid on eeskätt õpilaste ja õpetajate toetamine. Õpetajate toetamise vajadust nähakse eeskätt kartuses, et õpetajate töökoormus võib suureneeda seoses õpilaste suureneva nõustamise ja toetamise vajaduse tagajärjel. Kui riigis valitseb hetkel õpetajate põud, on juhid mures, kuidas õpetajad suureneva töökoormuse all vastu peavad ning milliste vahenditega õpetajate panus vääriliselt tasustatakse, sest juhtidel on ka ebakindlus riigipoolsete rahaliste vahendite eraldamise pärast. Koolijuhtide mure on õigustatud, sest ressursside puudus ja õpetajate suutmatuse probleemidega toime tulla, tõi ka Ungaris kaasa olukorra, milles reformi eesmärgid ei täitunud (Völgyi, 2018). Ka on riikide kogemused näidanud, et kui koolidele ei eraldatud piisavalt lisaressursse (nii personal kui raha) tuge vajavate õpilaste toetamiseks, tekkis olemasolevatele õpetajatele juurde töökoormust ning see omakorda põhjustas probleeme juhtimise, mille tagajärjel õpetajad ja õpilased jäid reformi jõustumise alguses ilma vajaliku toeta (Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, 2023; Tilastokeskus *s.a.*; Völgyi, 2018;).

Õpilaste toetamise vajadus tuli tulemustes esile tuge vajavate ja vähe motiveeritud õpilaste osas. Juba praegu võib ette näha vajadust tugisüsteemide tõhustamise, õppijate toetamise, nõustamise ning suurema individuaalse lähenemise järele. Ka tulemused näitavad, et vähemotiveeritud õppijaid on vaja hakata kuidagi motiveerima, et nad õppes püsiks, sest on kartus, et neid õpilasi – kes on koolide nimekirjas küll koolikohustust kandmas, kuid keda füüsiliselt klassiruumis ei ole, hakkab olema kutsekoolides senisest rohkem. Samasugune olukord tekkis Ungaris, kus õppimiskohustuse ea tõstmise tulemusena koolid täitsid õpilastest, kes olid probleemse taustaga ja madala sotsiaalmajandusliku staatusega ning kes enne õppimiskohustuse ea tõstmist ei oleks tasemeõppes jätkanud (Völgyi, 2018).

Tuginedes käesoleva töö tulemustele võib väita, et kui õpilased, õpetajad ja koolid ei saa piisavalt tuge, ei pruugi reform saavutada seatud eesmäärke. Õppimiskohustusliku ea tõstmise kõrval on veelgi olulisemad reformi toetavad meetmed, mis aitavad erinevatel sihtgruppidel toime tulla muudatustest tingitud väljakutsetega ning kutsekoolide juhid on oluline huvipool, kelle arvamustega tuleks meetmete kavandamisel arvestada.

Töö piiranugks võib pidada asjaolu, et tegu oli uurija esmakordse uurimiskogemusega, mis võis mõjutada nii andmekogumist kui ka analüüsi, sest arusaadavalt

pole kõik inimesed mõistmises ja tõlgendamises võrdselt vilunud (Laherand, 2008). Andmekogumist võis mõjutada ka liigne seotus. Näiteks märkas autor intervjuerimisel, et õpilastega seotud mured teda isiklikult liigutasid. See muutis raskeks intervjueritavate vastustele keskendumise, mille tagajärjel ei õnnestunud mõnikord küsida täpsustavaid küsimusi. Samuti koges autor alguses raskusi andmeanalüüsis koodide loomisel ja kategooriate moodustamisel ning seetõttu oli juhendaja ja kaaskodeerija tugi oluline.

Töö piirangutele vaatamata seisneb töö väärtus teema aktuaalsuses. Kuigi ajakirjanduses on ilmunud üksikuid arvamslugusid, on hetkel puudu terviklikust ülevaatest kutsekoolide juhtide arvamuste kohta. Samuti sai töö autor paljudelt intervjueritavatelt tagasisidet, et nad ootavad tema töö tulemusi, sest neid tulemusi saaksid nad kasutada oma töös, viidates sellele, et teiste kooljuhtide arvamustest võib leida uusi lähenemisi ja mõtteid kuidas reformi muudatustega korraldusliku poole pealt toime tulla.

Täiendavat uurimist vajaksid õppimiskohustuse ea tõstmise teemal ka õpetajate arvamused. Lisaks oleks oluline viia reformi jõustumisel mõne aja möödudes läbi jätku-uuring, et selgitada kutsekoolide kogemused reformi elluviimisel.

Tänuõnad

Töö autor tänab kõiki uurimuses osalenud kooljuhte nende panuse eest bakalaureusetöö valmimisse, nõustudes uurimuses olema intervjueritavateks. Samuti tänab autor andmeanalüüsil abiks olnud kaaskodeerijat. Eriliselt soovib autor tänada oma juhendajat Liana Roosi. Autor tõstab esile suurepärase koostööd oma bakalaureusetöö juhendajaga ning tänab teda oskusliku juhendamise eest. Veel tänab autor oma kursusekaaslast, kelle vaimne tugi rasketel hetkedel oli asendamatu. Südamlik tänu kuulub ka autori perekonnale, kelle toetus ja kannatlikkus on olnud autori jaoks eriliselt tähenduslik ja ilma milleta ei oleks autor siia hetke jõudnud.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Alla Dubentsova

allkirjastatud digitaalselt

23.05.2024

Kasutatud kirjandus

- Ahtiainen, R.; Pulkkinen, J.; Jahnukainen, M. (2021). The 21st Century Reforms (Re)Shaping the Education Policy of Inclusive and Special Education in Finland. *Educational Science* 2021, 11, 750. <https://doi.org/10.3390/educsci11110750>
- Angrist, J. D. & Krueger, B. (1991) Does Compulsory School Attendance Affect Schooling and Earnings?, *The Quarterly Journal of Economics*, Volume 106, Issue 4, November 1991, Pages 979–1014, <https://doi.org/10.2307/2937954>
- Beilmann, M., & Espenberg, K. (2016). The reasons for the interruption of vocational training in Estonian vocational schools. *Journal of Vocational Education & Training*, 68(1), 87-101.
- Beilmann, M., Otstavel, S., Kõiv, K. ja Paabort, H. (2022). NEET-staatuses noored teenuste ja programmide võrgusilmas: kuidas paremini toetada mitteõppivaid ja -töötavaid noori? Tervise Arengu Instituut. *Sotsiaaltöö*, 4, 2022.
- Cabus, S. J., & De Witte, K. (2011). Does school time matter? On the impact of compulsory education age on school dropout. *Economics of Education Review*, 30(6), 1384-1398.
- Cohen, D. K., Spillane, J. P., & Peurach, D. J. (2018). The Dilemmas of Educational Reform. *Educational Researcher*, 47(3), 204–212.
- Eessalu, M., Engelbrecht, J., Juurik, M., Koppel, A., Kulu, P., Lilles-Heinsar, L., Ling, K., Lõuk, K., Maimets, T., Meriste H., Mäger, K., Mällo, T., Niglas, K., Nurk, E., Parder M. L., Pärtlas, M., Sinijärv, U., Soone, M., Sutrop, M., Uustalu, T., Velbaum, K., Veski, L. (2017). *Hea teadustava*. Külastatud aadressil https://www.eetika.ee/sites/default/files/www_ut/hea_teadustava_trukis.pdf
- Eesti Statistikaamet (2022). *LES 39: 15-34-aastased mittetöötavad noored, kes ei õpi ega osale koolitusel (NEET-noored)*.
- Eckstein, Z. & Wolpin, K.I. (1999). Why Youths Drop out of High School: The Impact of Preferences, Opportunities, and Abilities. *Econometrica*, 67: 1295-1339.
- Euroopa Komisjon (s.a.). *Tugevdatud noortegarantii*. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=et>.
- Euroopa 2020 ja võrdsed võimalused (s.a.). *NEET-noored*. Külastatud aadressil <https://www.vordsedvoimalused2020.ee/neet-noored/>
- Eurydice (2014). *Tackling early leaving from education and training in Europe: strategies, policies and measures*. Publications Office. Külastatud aadressil <https://data.europa.eu/doi/10.2797/33979>.

- Eurostat (2023). *Early leavers from education and training*. Külastatud aadressil https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfse_14/default/table?lang=en
- González-Rodríguez, D., Vieira, M.-J., & Vidal, J. (2019). Factors That Influence Early School Leaving: A Comprehensive Model. *Educational Research*, 61(2), 214–230. <https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1080/00131881.2019.1596034>
- Haridus-ja Teadusministeerium (2024). *Õppimiskohustus*. Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/uldharidus-ja-noored/alus-pohi-ja-keskharidus/oppimiskohustus>
- Harno (s.a.). *Noortegarantii tugevdamise riigisisene tegevuskava perioodiks 2022–2027*. Külastatud aadressil https://harno.ee/sites/default/files/documents/2022/09/noortegarantii_tugevdamise_tegevuskava_2022-2027.pdf
- Jongbloed, J. & Giret, J.-F. (2023). Untangling the roles of low skill and education in predicting youth NEET statuses: negative signalling effects in comparative perspective. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 53:4, 674-692, DOI: 10.1080/03057925.2021.1951664
- Kallip, K. ja Heidmets, M. (2017). Varakult haridussüsteemist lahkumine: trendid, mõjurid ja meetmed Eestis. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*, 5(2), 155-182. <https://doi.org/10.12697/eha.2017.5.2.07>
- Kalmus, V. Masso, A. Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Külastatud aadressil <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>
- Kõiv, K. (2020). *NEET-noorte enesejuhitud õppimist toetav teenusmudel kohaliku omavalitsuse tasandil*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Infotrükk.
- Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. *Forum: Qualitative Social Research*, 1(2).
- Mascherini, M., Salvatore, L., Meierkord, A. & Jungblut, J.-M. (2012). *NEETs: young people not in employment, education or training: characteristics, costs and policy responses in Europe*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Munns, G., & McFadden, M. (2000). First chance, second chance or last chance? Resistance and response to education. *British Journal of Sociology of Education*, 21(1), 59-75.
- Olev, A; Alumäe, T. (2022). Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service". *Baltic Journal of Modern Computing*, Vol. 10 (2022), No. 3, pp. 409–421 <https://doi.org/10.22364/bjmc.2022.10.3.14>
- Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, (2023). *Oppivelvollisuus laajenee – millaisia kokemuksia on saatu?* Külastatud aadressil <https://www.oaj.fi/arjessa/oppivelvollisuus/>

- Oreopoulou, P. (2007). Do dropouts drop out too soon? Wealth, health and happiness from compulsory schooling. *Journal of Public Economics* 91 (2007) 2213–2229.
<https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2007.02.002>
- Schizzerotto, A., Abbiati G & Vergolini, L. (2017). L'influenza delle riforme scolastiche e delle crisi economiche sulla partecipazione ai processi formative in Italia dall'inizio del XX secolo ad oggi. *Annali di Statistica*, Istat.
- Statistikaamet, (s.a.). *15-34 aastased mittetöötavad noored, kes ei õpi ega osale koolitusel* (NEET-noored).
- Statistikaamet, (s.a.). *TT430: Töötud. Vanuserühm, töötuse kestus ning aasta.*
- Tilastokeskus, (2023). *Koulutuksen keskeyttäminen koulutussektoreittäin jakoulutusaloittain, ammatillisesta koulutuksesta alle 25-vuotiaat*. Lukuvuosi 2018/2019 - lukuvuosi 2020/2021.
- Vabariigi Valitsus (2023). *Koalitsioonilepe 2023-2027*. Külastatud aadressil <https://valitsus.ee/valitsuse-eesmargid-ja-tegevused/valitsemise-alused/koalitsioonilepe>
- Valk, A. (2016). *Madala haridustasemega noored*. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
- Völgyi, A.A. (2018). Increased Compulsory School Leaving Age Affects Secondary School Track Choice and Increases Dropout Rates in Vocational Training Schools. Budapest *Working Papers on the Labour Market*

Lisa 1. Pöördumiskiri

 AD

Alla Dubentsova

Adressaat: [redacted]

T, 13.02.2024 18:52

Tere!

Mina olen Alla, õpin kutseõpetaja õppekaval Tartu Ülikoolis ning kirjutan hetkel TÜ lõputööd - koolikohustusliku ea tõstmise teemal. Täpsemalt uurin kutsekoolide juhtide arvamusi seoses koolikohustusliku ea tõstmisega. Kas Te oleksite nõus olema minu lõputöös intervjueeritavaks? Intervjuu võtaks aega orienteeruvalt 30 - 40 min.

Andke mulle palun teada oma otsusest ning nõustumise korral - millal Teil oleks selleks aega ja millist kohtumise vormi eelistate -kas kontaktis või veebis?

Teie vastust oodates!

Alla Dubentsova,
+358 400 [redacted]

← Vasta → Saada edasi

Lisa 2. Intervjuu kava

Taustaküsimused

- Kui palju Teil on tööstaazi koolijuhina?
- Kui kaua olete olnud koolijuht praeguses töökohas?

Sissejuhatavad küsimused

- Kui tõsiseks probleemiks Te peate Eestis varajast haridustee katkemist?
- Millest see probleem Teie hinnangul tuleneb?
- Mida tuleks Teie arvates selleks teha, et seda probleemi vähendada/ennetada?

UK 1 Arvamused õppimiskohustuse ea tõstmise reformist

- Kuidas Te suhtute Eestis hetkel kavandatavasse koolikohustuse ea tõstmise reformi?
- Kui vajalikuks peate seda meetet haridustee varajase katkemise vähendamiseks?
Palun põhjendage.
- Millised võivad Teie hinnangul olla selle reformi võimalikud tagajärjed kutseharidusele? Palun tooge näiteid.

UK 2 Koolijuhtide arvamused võimalikest väljakutsetest seoses

kavandatava õppimiskohustusliku ea tõstmise reformiga

- Milliseid väljakutseid Te näete kutsekoolide töökorralduses selle reformiga seoses?
- Kui hästi on kavandatavat reformi Teie hinnangul seni kommuniqueeritud?
- Kui hästi on Teie hinnangul Eesti kutsekoolid selleks reformiks valmis?
- Kui teadlikud on Teie kooli õpetajad kavandatavast reformist?
- Milliseid muudatusi see reform kutsekoolide töökorralduses Teie hinnangul nõuab/eeldab?
- Millist täiendavat tuge vajaksid kutsekoolid seoses kavandatava reformiga?
- Kas selle temaga seoses on veel midagi, mida Te sooviksite välja tuua ja mille kohta ma midagi ei küsinud?

Lisa 3. Uurijapäevik

- 19.02. Prooviintervjuu kohapeal, INT 1

Kokkulepped: Ei soovi olla oma nimega e nimi pseudonüümitakse, soovis transkriptsiooni üle lugeda, soovis ka valmis tööd lugeda.

Intervjuu kestis: puhas intervjuu aeg 1.04 min, muu jutt 5min.

- 22.02 intervjuu veebis INT 2

Kokkulepped: Tulemustes võib esineda oma nimega. Ei soovinud transkr üle lugeda. Intervjuu puhas aeg 57,33 min.

- 28.02 intervjuu kohapeal INT 3

Kokkulepped: tulemustes esitada pseudonüümina, ei soovi transkr üle lugeda. Intervjuu puhas aeg 14.18, kokku u 25 min.

- 06.03 intervjuu kohapeal INT 4

Kokkulepped: tulemustes võib esitada oma nimega, soovib üle lugeda transkr.

- 07.03 intervjuu veebis INT 5

Kokkulepped: Võib olla esindatud oma nimega ja soovib transkr üle lugeda.

- 08.03 intervjuu veebis INT 6

Kokkulepped: Võib olla oma nimega esindatud. Ei soovi transkr üle lugeda.

- 18.03 intervjuu veebis INT 7

Kokkulepped: Ei soov transkr üle lugeda. Ei küsinud enam nimega esindatuse kohta, sest otsustasin ära, et intervjuueeritavate nimed pseudonüümitakse.

- 21.03 intervjuu veebis INT 8

Kokkulepped: Ei soovi transkr üle lugeda. Ei küsinud enam nimega esindatuse kohta, sest otsustasin ära, et intervjuueeritavate nimed pseudonüümitakse.

Lisa 4. Väljavõte kodeerimisest QCAmap keskkonnas

Mina
Aga millised võiksid olla siis need, selle reformi võimalikud tagajärjed kutseharidusele?

Int 8
Ma olen ka selline, ma olen selline positiivsetele lahendustele orienteeritud sest mulle meeldib see mõte, tekivad nagu need kutsevalikuaasta keskused koolid, ma ei tea, kas sa oled sellega kursis, kuulnud, et noh, et näiteks koolid teevad koostööd ja kui on selline hea toimiv meetodika või lähenemine, siis tekivadki mingid keskused ei ole tehtud ettepanekut, ei ole selleni jõudnud, et näiteks kujutan ette, et näiteks, et see on Tartu Voco. Siis me pakume kutsevaliku aastat, meil on oma metoodiline lähenemine ja me pakume nagu laiemalt, et see ei ole ainult meie valdkonna noored aga läbi võib-olla loominguiliste tegevuste me toome nad tagasi. Ehk siis mina näen positiivseid võimalusi, et kuidas kutseharidus saab aidata, aga taas ma ütlen, et kutseharidus peaks rohkem tegema koostööd minema võib-olla sinna põhikoolidesse appi, kuski kuuendasse, noh ma arvan, seal kuues seitsmes klass on see küsimus, kus me peaksime pakkuma võib-olla praktilisemat õpet juba. Et need noored, et neil oleks huvitav, et nad ei kukuks välja, et nad ei jääks nagu süsteemile jalgu. Ma näen võimalust siin koostöök.

Mina
Et see oskuste õppe tõhustamine seal põhikoolis võiks vahel

Int 8
Praktilisem õpe.

Category system ✕

- **RQ3-4: Meetme vajalikkus väljalangemise ennetamiseks**
✎ ↑ 🗑️ ☰
- **RQ3-6: Meetmed õpingute jätkamise motiveerimiseks**
✎ ↑ 🗑️ ☰
- **RQ3-7: Kutsekoolid ei ole reformiks valmis ressurside puudumise pärast**
✎ ↑ 🗑️ ☰
- **RQ3-8: Reformist tulenevate muudatuste kommunikatsiooniga koolidele on koolijuhid jäänud rahule**
✎ ↑ 🗑️ ☰
- **RQ3-9: Kooli personali teadlikkus reformist**
✎ ↑ 🗑️ ☰

Int 1
Et selles mõttes ei ole, kuupäevad on lukku löödud, me teame, mis ajaks, mis asi peab valmis olema. Et me väga olemes tänulikud, et praegu on nii koolijuhte kui õppejuhte ja ka eriala õpetajaid ja ka üldainete õpetajaid kaasatud. Hästi palju on praegu tegemist, et inimesi saata nendele infopäevadele oma põhitöö kõrvalt. Aga me tahame küll, et võimalikult palju saaksime kaasa rääkida, sest see teadmine on siin koolis. Mis minu arust jääb puudu, et kui kõik õpilased tulevad kooli, et kuidas me selle seltskonna ära haldame, et no, meil on küll, SAIS, see sisseastumise infosüsteem olemas, aga kui ta sealt ei vali midagi, kes siis temaga tegeleb? Ühtegi kooli ei vali või kui teda ei valita ühtegi kooli, et kes siis temaga edasi tegeleb, kelle kohus see on? See on ka minu jaoks praegu lahtine veel.

Mina
Ok ja siis no, kui mõeldagi nüüd seda jälle seda haridustee varajast katkemist ja üldse seda meedet ka, et mis nüüd selle reformiga tahetakse kõike teha, et siis millised võivad Teie hinnangul olla selle reformi võimalikud tagajärjed kutseharidusele?

Int 1
Hea küsimus, hakkame nüüd ennustama. Minu jaoks on kõige esimene suurem probleem õpetajad. Et, kui kõik koolid, ütleme meid on vähe küll koole, eks ole, kõik 35 kutsekooli panevad oma kuulutused välja siis kohe punkt üks tekib konkurents üldhariduse osas, sest üldhariduse osa tõuseb ja ta tõuseb kõikidel ühel ajal, kui reform hakkab ühes kohas hetkel ühel aastal, sest 2025 või mingi muu aasta, et siis neljandal aastal, kui tekib seal võimalus valida nii-öelda

Category system ✕

- **RQ2-82: Finantside vajadus**
✎ ↑ 🗑️ ☰
- **RQ2-54: Ebaselged rahalised ressursid riigi poolt**
✎ ↑ 🗑️ ☰
- **RQ2-1: Ruumi probleem**
✎ ↑ 🗑️ ☰
- **RQ2-2: Kutseõpetajaid on juurde vaja**
✎ ↑ 🗑️ ☰
- **RQ2-3: Üldainete õpetajaid on juurde vaja**
✎ ↑ 🗑️ ☰
- **RQ2-4: Tugispetsialiste on juurde vaja**
✎ ↑ 🗑️ ☰

Intervjuu INT 1-ga

Lisa 5. Väljavõte kaaskodeerimisest QCAmap keskkonnas

k **Milliseid väljakutseid näevad kutsekoolide juhid kavandatava reformiga seoses oma töökorraldusele kutsehariduses?**

< Original Coder-Agreement >

kutseharidusele?
Int 1

Hea küsimus, hakkame nüüd ennustama. Minu jaoks on kõige esimene suurem probleem õpetajad. Et, kui kõik koolid, ütleme meid on vähe küll koole, eks ole, kõik 35 kutsekooli panevad oma kuulutused välja siis kohe punkt üks tekib konkurents üldhariduse osas, sest üldhariduse osa tõuseb ja ta tõuseb kõikidel ühel ajal, kui reform hakkab ühes kohas hetkel ühel aastal, sest 2025 või mingi muu aasta, et siis neljandal aastal, kui tekib seal võimalus valida nii-öelda akadeemiline pool või kolmandal õppeaastal akadeemiline liin, siis tekib ju järsk tõus nende õppeainete õpetajate vajaduses, kus on vaja õppida siis matemaatikat ja muid selliseid üldaineid. Et ... no üks asi on see, et mille peale nagu ilmselt väljastpoolt maja ei mõelda, on õppetöö logistika. Kui mina tulin majja, siis oli õppedirektor ja sekretär. Praegu on mul töö õppedirektor, õppejuht, kes teeb tunniplaani, siis on veel õppeassistent, õigemini õppeinfosüsteemi juht või spetsialist, kes aitab siis tegeleda, kogu selle õppeinfosüsteemiga. Siis on juhiabi teeb veel statistikat ja, ja sellist õpilastega tööd. Et, praegu on juba neli inimest tööl, rääkimata sellest, et on ka juhtiv õpetajad jne. Et see, et tunni keerulisemaks, meil seda er...

Overlap Analysis Counters

Sufficient overlap of marked passages	Yes:	<input type="text" value="0"/>	<input type="text" value="5"/>
Sufficient similar categorization	Yes:	<input type="text" value="0"/>	<input type="text" value="5"/>

RO1-8
RO1-9
RO1-12
RO1-17
RO1-18

k **Milliseid väljakutseid näevad kutsekoolide juhid kavandatava reformiga seoses oma töökorraldusele kutsehariduses?**

< Original Coder-Agreement >

kutseharidusele?
Int 1

Hea küsimus, hakkame nüüd ennustama. Minu jaoks on kõige esimene suurem probleem õpetajad. Et, kui kõik koolid, ütleme meid on vähe küll koole, eks ole, kõik 35 kutsekooli panevad oma kuulutused välja siis kohe punkt üks tekib konkurents üldhariduse osas, sest üldhariduse osa tõuseb ja ta tõuseb kõikidel ühel ajal, kui reform hakkab ühes kohas hetkel ühel aastal, sest 2025 või mingi muu aasta, et siis neljandal aastal, kui tekib seal võimalus valida nii-öelda akadeemiline pool või kolmandal õppeaastal akadeemiline liin, siis tekib ju järsk tõus nende õppeainete õpetajate vajaduses, kus on vaja õppida siis matemaatikat ja muid selliseid üldaineid. Et ... no üks asi on see, et mille peale nagu ilmselt väljastpoolt maja ei mõelda, on õppetöö logistika. Kui mina tulin majja, siis oli õppedirektor ja sekretär. Praegu on mul töö õppedirektor, õppejuht, kes teeb tunniplaani, siis on veel õppeassistent, õigemini õppeinfosüsteemi juht või spetsialist, kes aitab siis tegeleda, kogu selle õppeinfosüsteemiga. Siis on juhiabi teeb veel statistikat ja, ja sellist õpilastega tööd. Et, praegu on juba neli inimest tööl, rääkimata sellest, et on ka juhtiv õpetajad jne. Et see, et tunni keerulisemaks, meil seda er...

Overlap Analysis Counters

Sufficient overlap of marked passages	Yes:	<input type="text" value="0"/>	<input type="text" value="5"/>	No:	<input type="text" value="0"/>	<input type="text" value="5"/>
Sufficient similar categorization	Yes:	<input type="text" value="0"/>	<input type="text" value="5"/>	No:	<input type="text" value="0"/>	<input type="text" value="5"/>

RO1-8
RO1-9
RO1-12
RO1-17
RO1-18

Lisa 6. Koodipuu

Uurimisküsimus:

Milliseid väljakutseid näevad kutsekoolide juhid kavandatava reformiga seoses oma töökorraldusele kutsehariduses?

Kategooriad	Koodid
Õppetöö korraldusega seotud väljakutsed	Koostöö tõhustamine praktikaasutustega Kuidas korraldada Majasiseste protsesside uus mõtestamine õpilastega seotud väljakutsetega toime tulemiseks Valmisolek rohkemate õppijate vastuvõtmiseks Sidustöö omaenda majagruppidega Tugisüsteemide tõhustamise vajadus Õppetöö logistika läheb keerulisemaks Õpilaste käekäigu jälgimine Väljakutsed väljalangemise ennetamisel Väljakutsed õpilase puudumise vähendamiseks Õppekavade muudatustest tulenev ebaselgus Õppijaga peab hakkama rohkem tegelema
Ressursside vajadus	Ebaselged rahalised ressursid riigi poolt Finantside vajadus Õpilaste toetamine rahaliste toetustega Ruumi probleem
Suurenev vajadus õpetajate ja tugispetsialistide järele	Tugispetsialiste on juurde vaja Õpetajate ja spetsialistide leidmine raske eriti maapiirkondades Õpetajate ja spetsialistide leidmine raske eriti maapiirkondades Üldainete õpetajaid on juurde vaja
Õpetajate tööga seotud väljakutsed	Õpetajate koostööoskused Õpetaja töö muutub koostõisemaks Õpetaja tööaja planeerimine Rühmajuhendaja roll Õpetamisviiside muutmine Metoodiline värskus Oskus toime tulla erineva sihtrühmaga Õpilaste motiveerimine Õpetaja kui kasvataja Individuaalne lähenemine
Õpilastega seotud väljakutsed	Individuaalse lähenemise vajadus, õpilasele oma õpitee loomine

Mina, Alla Dubentsova,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Kutsekoolide juhtkonna arvamused kavandatava õppimiskohustuse ea tõstmise reformist haridustee varase katkemise ennetamise meetmena“, mille juhendaja on Liana Roos, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Alla Dubentsova

allkirjastatud digitaalselt

23.05.2024